

Megjelenik hetenkint háromszor u. m.

kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10 frt. o. é.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " — "
Egy órára	1 " — "

Szerkesztői szállás:

belső s. n. utca 131. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10 frt. o. ért.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " — "
Egy órára	1 " — "

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutcai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, márcz. 5. 1870.

(B) Mára az igazságügyminiszter költségvetésének utolsó szakasza, t. i. a rendkívüli kiadásokra vonatkozó maradt fenn, mely egyetlen pontból áll, s a codificationalis költségekre 15,000 frtot előirányoz.

A kérdés tulajdonképen nagyon egyszerű volt, t. i. ha vajjon szükséges-e ez összeg a codificationalis előmunkálatok eszközzésére. Ezt senki sem vonta kétségbe. Mindenki belátja, hogy a codificationalis munkálatok átmeneti természeténél fogva e kiadás nem nehézkedik huzamosabb időre az államra.

Azt sem vonta kétségbe senki, hogy a codexek elkészítésére a szakkönyvek egész gyűjteménye, szakemberek külföldre utaztatása és közreműködése szükséges, mi mind tetemes költségbe kerül. Nem is tagadta meg a nagy többség, beleértve a balközéputot, a 15,000 frtot.

Azonban itt ismét alkalom nyílt elméleti eszmecserére a felett, mily módon lehet célszerűbben elkészíteni a codexeket; de alkalom nyílt egyszerűsíteni arra is, hogy a baloldali elmondja recriminációt a felett, mért nincs még beadva a criminadalis és civil codex.

A baloldali semmi indítványt nem tett, megelégedett azzal, hogy pár szónok által jelzette vagy talán jobban mondva, jelzeni akarta álláspontját; míg a szélsőbal more patrio egy regnicularis deputatokat akart kineveztetni a codexek megkésztetésére.

Hogy mily lassan késziték elő a sythematica deputatokat a hozzájuk utasított egyes tárgyakat, azt tudja mindenki; hogy a jelenlegi parlamentarizmus rendszerrel, a midőn az iniciatíva az alsóház kezébe van létéve, ez eljárás összeférhetlen, azt sem vonhatja kétségbe senki. Azt is tudja mindenki, hogy parlamentarizmus rendszer alatt a miniszterium kötelessége a reformjavaslatokat előkészíteni s a ház elébe terjeszteni; épen attól függ egyrészt a miniszterium fennakadása, vajjon reformtervei a ház többségének nézeteivel megegyeznek-e.

Mindezekből állathatta mindenki, miszerint a codexek kidolgozása elkészítése nem lehetne a mai vita tárgya; azonban mindamellet elmondta mindenki mondanóját, az idő eltelt s az egész ülés alatt semmi egyebet sem tárgyalt a ház.

Be levén tehát fejezve az igazságügyminiszter költségvetése, hátfőn a honvédelmi miniszterium költségvetése fog tárgyalatni.

Kolozsvár, márcz. 9. 1870.

Mit óhajtvá vártunk, mit ismételve sürgöttünk, nem egyszer felszólalván annak gyors létrehozatala mellett, azt, ime, örvendetes tényként mutathatjuk fel.

A közoktatásügyi miniszter a Deák-kör márczius 3-iki ülésében előterjeszté a Kolozsvárt felállítandó tudományos egyetemről készült törvényjavaslatot.

Kolozsvár e szerint, a mennyiben még érezné azon veszteséget, mely a kir. kormányzók felosztásával anyagi tekintetben érte, bő kárpótlást nyer, sőt előnyös szerepszerében részesül: egy magában gyöngye országgrész fővárosából a tudomány székhelyévé, a politikai küzdelem tehetlen szemlélőjéből egy dicsőbb nemzeti jóllét eredménydús tényezőjévé változván át.

Üdvözljük hazafias cultusminiszterünket ez adományért, mely egyik fontos láncszemét képezi azon városunk és országgrésziünk közéletében korszakot alkotó nagy-szerű vívmányok egész sorozatának, mely a kolozs-monostori gazdasági akadémia felállításával kezdődött, és jelen 1870. év folytán a nagy-várad-kolozsvári vasút megnyitásával, a muzeumnak az egyetem részéről leendő segélyezésével, a honvédenekar felállításával

val s a légszuszitást behozatalával folytatni fog.

Mintha csak egyszerre megnyílna felettünk a szerencse bőségszaruja, hogy kézzel szorja ránk mindazon áldást, melyet az ellenséges indulatu bécsi kormány századokon át vont meg tőlünk, s a melyben most alkotmányos hazai kormányunk s törvényhozásunk megkészterezett adagban részesül.

De szóljon a tény maga, mely minden-nél ékeesebben hirdeti bölcs kormányunk jó akaratát.

Törvényjavaslat

Kolozsváron országos egyetem felállítása tárgyában.

1. §. Kolozsvár szab. kir. városban országos főtanodának egy királyi egyetem állittatik és 1870. év október havában megoyittatik.

2. §. Az összes egyetemi működés a következő három tanszakra, vagy tudományokra kitérül, u. m.:

1. bölcsészet, nyelvészet és természettudományi,
2. orvosi,
3. jogi és államtudományi karra.

A bölcsészet, nyelvészet és természettudományi karhoz kapcsolva, annak kiegészítő részül egy gyakorlati tanár képezde állittandó.

Ezen egymással tökéletesen egyenjogu 3 tudománykar mindegyike külön álló egészet képez, saját tanárainak s önmaga által választandó decanjainak vezetése alatt.

Az egyes tudományok (facultates) felett áll a közgazgatási, s minden kart közösen érdeklő ügyek intézésére, a karok összesége által választott tanács és annak előke, az egyetem rectora.

3. §. Az egyetem személyzete áll 1-ór a tanítói személyzetből, 2 or az egyetembe felvett tanulókból és 3 or az egyetem házi ügyeinek viteléhez — a tanárokon kívül — szükséges tisztviselőiből.

4. §. A tanítói személyzetet képezik: 1 ször a rendes, 2 or a rendkívüli, 3 or a segéd tanárok, 4 or a magán tanárok és 5 or a köztanítók (nyelvek, történelem, rajz stb. tanítói).

A rendes és rendkívüli tanárok mellé, hol a szükség kívánja, tanár segédek (assistentes) alkalmaztatnak.

A rendes és rendkívüli, valamint a segéd-tanárok és a köztanítók, ugyszintén a tanársegédek az egyetemből évi fizetést húznak, a magán tanárok pedig csak előadások tartására s az azokért járó meghatározott tandíjak élvezésére jogosítvák.

Azonban kitérő és oly tudományt mivelő magán tanároknak, kiknek a tárgyak természeténél fogva kevés számu hallgatójuk lehet, rendkívüli esetekben évi segélyt adhat a közoktatási miniszter.

5. §. A rendes és rendkívüli tanárokat a közoktatásügyi miniszter előterjesztésére ő Felsége a segéd-tanárokat, köztanítókat, valamint a magán tanárokat pedig a közoktatási miniszter nevezi ki (s illetőleg jogosítja előadások tartására) oly egyének közül, kik, vagy valamely hazai egyetemenél oklevéllel nyilvánítottak egyetemi tanárságra képesítetté, vagy pedig irodalmi s egyéb tudományos működésük, a tudomány művelésében szerzett érdemeik által nyilvánosan bizonyították képességeket.

A tanár-segédeket, az illető kar tanári testületének ajánlata alapján, hasonlóan a közoktatási miniszter alkalmazza.

Magán tanárok meghatározatlan számmal nevezhetők ki. Azonban ha a kinevezett magán tanár kinevezésétől számított három évig meg nem kezd előadásait, vagy ha előadásainak megkezdése után egy folytatban 3 tanév alatt egy fél évig előadást nem tart, ezen esetben magán tanári jogosultsága elváltul tekintendő.

Magán tanárokat a vizsgákon a tanárokkal egyenjoguan vizsgálatnak.

6. §. A rendes, a rendkívüli és a segéd-tanárok, valamint a köztanítók nyujdíjra jogosított állami tisztviselőktől tekintetnek. A nyugdíj rendszer külön törvényben fog megállapittani.

7. §. Ugy a rendes, mint a rendkívüli és a segéd tanárok élethosszig nevezetnek ki és erkölcsi vétség, hivatali hanyagság, vagy közbüntény eseteit kivéve, sem el nem mozdíthatók, sem más állomásra, vagy kisebb fokú fizetésre nem helyezhetők, sem saját beleegyezésük nélkül elő nem mozdíthatók, ugyszintén saját beleegyezésük nélkül (a tanári működésre véglegesen tehetlenné tevő betegség eseteit, vagy öregseget kivéve) nyugalm-ba sem helyezhetők.

Hivatali hanyagság és erkölcsi vétség eseteiben a vádlott tanárnak elmozdittatása s illetőleg nyugalm-ba helyezése, vagy más állomásra áttétele

felett, az egyetem összes tanárai közül sorshúzás útján alakított bíróság ítél. E bíróság sorshúzással 24 tagból áll, kik közül visszavetthet a vádlott hatot és a vádló is hatot.

A vádlott és vádló visszavetései után megmaradt tagok közül elnököt választanak és szavazattöbbséggel ítélnek.

A vizsgálatot is ugyan ez a fegyelmi bíróság eszközli.

Minden ezen bíróság elé tartozó esetekben rendes vádló azon kar dékánja, melyhez a vádlott tartozik. Azonban vádat emelhet az illető facultás tanári kara is szavazattöbbséggel választott megbízottja által.

Ha a fegyelmi eljárás a dékán ellen kívánatik, az egyetem rectora, vagy az illető facultás tanári kara emittett megbízottja által emelhet vádat.

A rector ellen bármelyik dékán, vagy bármely facultás tanári kara (megbízottja által) fel-lephet vádlni.

A vád alá helyezés s a fegyelmi bíróság megalkotása az egyetemi tanács által rendeltetik el, a vádló kívánatára. Közbüntény eseteiben a rendes bíróság ítélete határoz tanári állása felett is. Azonban vádlottnak a bírói vizsgálat megkezdésétől az ítélet kimondásáig tanári működése felfüggesztetik.

8. §. A tanulók rendes, vagy rendkívüli hallgatói az egyetemi előadásoknak. Rendes tanulók azok, kik az illető tanszakokra kiszabott előképzettség kimutatása mellett felvételi vizsga letétele folytán az illető tudománykar tanfolyamára rendes hallgatókúl beiratnak.

Rendkívüli tanulók mindazok, kik valamelyik karba, vagy ott előadott akár csak egy tudomány hallgatására is, a kellő tandíj lefizetése mellett magukat beiratják (ha szinte előképzettségüket nem igazolják is).

A rendkívüli tanulók, ha kívánják, az általuk hallgatott tantárgyak hallgatásáról s tanusítványt, sőt az általuk hallgatott tantárgyakból vizsgát is tehetnek.

9. §. A jogi, orvosi és tanári szakpályákhoz szükséges előképzettségnek és vizsgáknak megállapítása iránt a közoktatásügyi miniszter külön intézkedik.

10. §. Mindegyik tudománykarban megállapittatnak ugyan mind a tanfolyam tartalma, mind pedig azon tantárgyak, melyeket az egész tanfolyam bevégezéséig az illető szakpályára készülő rendes tanulóknak hallgatniok és elvégezniök kell, azonban a tanulók saját választásuk szerint szabadon hallgathatják bármelyik tanár, vagy magán tanár előadásain a tantárgyakat.

11. §. Mind a rendes, mind a rendkívüli hallgatók kötelesek pontosan megjelenni azon előadásokon, melyekre magukat beiratták.

12. §. Az összes tanulók fegyelmi tekintetben a tanítói személyzetből alakítandó egyetemi bíróság alatt állnak. Az egyetemből kizárás eseteiben tanulók felett is a fennebbi 7. §-ban írt fegyelmi bíróság ítél, az ugyanott megállapított eljárással.

13. §. Az egyetemi hatóságokat képezik:

1. Első fokon mindenik tudománykarban külön rendes és rendkívüli tanáraiból álló tanári testület, a saját kóbelükből évenként újra választott dékánok vezetése alatt. A dékán-választás alkalmával mindegyik tudománykar összes magán tanárai s ömaguk közül két egyönt választanak, kik a saját karukbeli dékán választásánál szavazattal bírnak.

2. Másod fokon a valamennyi kar összes rendes és rendkívüli tanárai által ömagok közül is választott s 24 tagból álló egyetemi tanács az egyetem rectorának vezetése alatt, kit szinte valamennyi karok összes rendes és rendkívüli tanárai és mindegyik kar magán tanárainak fennebb emittett két-két képviselői választanak évenként újra bármelyik kar tanárai közül.

14. §. Az egyetem házi és vagyoni ügyeinek kezelésére szükséges tisztviselőket a közoktatásügyi miniszter nevezi ki. E tisztviselők fegyelmi tekintetben az egyetemi hatóságok alatt állanak és szintén nyugdíjra jogosítvák a jelen t. cz. 6. §. értelmében.

15. §. Az egyetemen szükséges fegyelmi rendtartásra s eljárásra vonatkozó szabályzatokat az egyetemi tanács javaslatára a közoktatásügyi miniszter állapítja meg.

16. §. Az egyetem anyagi szükségei a törvényhozás által évenként megszavazandó országos erővel fedeztetnek.

17. §. A kolozsvári országos egyetem a közoktatásügyi miniszter hatósága alatt áll.

18. §. A jelen törvény értelmében való szavazatát s igazgatását rendező részletes szabályok megállapításával a közoktatásügyi miniszter bizatik meg.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr.
2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasenstien és Voglernél (Neuer Markt 11 szám.)

Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése marc. 1-én.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Mihályi Péter, Széll Kálmán.

A kormány részéről jelen vannak: b. Eötvös József, Horvát Boldizsár, Gorove István miniszterek.

Napirenden van a vallás- és közoktatási miniszterium költségvetése feletti részletes vita.

Széll Kálmán előadó: A pénzügyi bizottság nevében ajánlja, hogy a IV. czim 22. 25. és 26. rovata: a tanító-képezdek, továbbá községi és népiskolák felállítására és felségelése, egytíve foglaltassék, az azokra összesen előirányzott 515 ezer forintnyi összeg pedig megszavazandó.

Kállay Ödön: Ezen összeget 1 millióra kívánja felemeltetni.

Irányi Dániel: Pártolja Kállay Ödön indítványát, dacára annak, hogy a deficit eddig is már 8 millióra megyen, mert ő hiszi, hogy az országnak lesznek még oly pénzforrásai, melyekből ezen kiadás is fedezhető lesz. (Szónok előadása közt Horvát Boldizsár miniszter lép a terembe, ki lelkesen éljeneztetett.)

Több rendbeli észrevételek után szónok ajánlja azon beadott határozati javaslatát, mely azt czélozza, hogy a tanítóképezdek felállításánál azon vidékek vétesseinek különösen figyelembe, hol a tanintézetek leginkább hiányoznak.

Eötvös József báró cultusminiszter: T. ház! Indítványok tettek Kállay és Irányi képvis. társaink által. Az egyik oly czelből, hogy a népnevelés szükségleteire a budgetben pracliminált 250.000 frtnyi összeg egy millióra emeltessék; másik, hogy a népnevelési intézetek felállításánál kiváló tekintet fordíttassék az ország azon vidékeire, hol ily figyelem még szükségesebb, mint másutt.

Mi az első indítványt illeti: részemről nem csak hogy azt elfogadom, hanem örömmel fogadom el. (Éljenezés a szélső baloldalon.) Az indítvány minden esetre a pénzügyi bizottsághoz fog utasíttatni, a pénzügyi bizottság tanácskoznia fog a fedezetről és akkor fog ismét e ház határozata elé kerülni az ügy. Hogy a pracliminált összeg nem nagyobb, annak oka kétségkívül a fedezet hiánya volt, mert hogy a hazában nem csak 250,000 vagy 1.000,000 frtot lehetne haszonul investálni és bizonyos tekintetben azonnal értékesíteni, arról nincs kétség, mert mindenütt nagy hiány mutatkozik.

Mellékesen emlékeztetbe hozom t. barátom Irányi képvis. társamnak, hogy Franciaországban csakugyan roppant haladások történtek az utolsó 10 év alatt: de ne felejtse el t. barátom, hogy a népnevelési törvény, melynek alapján ezen haladások az utolsó 10 évben történtek, már 1834-ben szavaztatott meg, és épen azért mondom egy minapi alkalommal, hogy igen jól tudom és tudtam, hogy mindaz, a mit tesztek, hogy minden fáradozásaink eredményei a jelen pillanat alatt nem fognak látszani, hanem annak gyümölcsei élvezet-ni fognak — lehet talán tíz év múlva, vagy pedig még később, s valamint Franciaországban csak 1850. után kezdették élvezni az 1834-iki törvényt, ugy azon törvény, a mely legközelebb itt alkottatott, áldásaiban, jótéteményeiben csak bizonyos évsorok után lesz észrevehető, mert, a mint mondtam, az első, a legnagyobb akadály a népnevelésnek nem a budget hiányában, hanem a népnevelési eszközök hiányában keresendő, melyeket tapasztalhatunk a népnevelésnél általában. Hogy Magyarországon a népnevelés nem oda fejlődjék, a hol Poroszországban áll, hanem csak oda, hol pl. a népnevelés Franciaországban áll: Magyarországnak jelenleg legalább 25,000—26,000 néptanítóra van szüksége és méltóztassanak körültekinteni, méltóztassanak figyelembe venni, hány van azon 14—15 ezer tanító között, a ki valóban képesnek nevezhető a jelen pillanatban, és méltóztassanak elhatározni, hogy lehetséges-e egy a ozálnak valóban megfelelő, valóban eredményes rendszert behozni.

Ösmerem a t. háznak lelkesedését a népnevelés ügyében; tudom, hogy e házban nincs senki, a ki a népnevelés ügyét nem tartaná a haza legnagyobb, legégetőbb szükségének; meg vagyok győződve, hogy ha a népnevelést egyszerre magas fokra emelhetnők vagy csak tetemesebben magasabbra mint a mostani, egy percz alatt nem ki-mélnék a milliókat és készek volnának mindenre; de még e mellett is lehetetlen volna egy bizonyos idő lefolyása előtt a népnevelés ügyét egy bizonyos pontra emelni.

Van egy kiadás, a hol az, a mit a t. ház a budgetben meg fog szavazni, azonnal hasznos eredményre vezet.

ményeket teremt és ez azon kiadás, a mely az iskola-épületekre fordítottak. Meghaztunk a törvényt, melynek értelmében minden szülő gyermekét tanköteles korában tartozik iskolába küldeni. Véghetlentül kevés Magyarországon azon hely, hol a most létező iskolákba a tanköteles gyermekek száma beleférne, — abstraháljunk attól, hogy ezen iskolák bármily rosszak, és attól, hogy nem 150, hanem 80 gyermeket küldünk egy iskolába, még akkor is, mondom, kevés hely van, a hol a tanköteles tanulók két harmada a helyiségbe befér, így tehát mi az iskola-helyiségeket illeti, itt minden, a mi történik, az azonnal fructificál; egyébiránt bátor lesznek e tekintetben is egy törv. javaslatot terjesztetni a t. ház elé, ha lehet, még e sessió alatt — mondom ha lehet, nem rajtam fog mulni, hanem attól függ, vajjon a háznak ideje lesz-e annak tárgyalására — egy törvényjavaslatot, melyben egy tervet fogok előadni, miszerint az egyes községek gondoskodva épületeikről, az ország részéről csak az erre tett költségek garantiájára lesz szükség. Mert az, hogy az állam építse iskoláépületeket az egész országban — méltóztatassanak elbinni — tökéletesen lehetetlen.

Ez nem csak a mi költségeinket merítőnké, de kimerítőnké más ország költségeit is, két oknál fogva, mert először egy iskola-épületnek, melyet az állam épít, másfelének kell lenni, mint oly épületnek, melyet valamely falu épít. A falu által felállított iskolaépületnél nem szükséges másra tekinteni, mint épen a legszorosabb szükségletre, az állam által állított iskolaépületeknek bizonyos külső diszkrétnek is kell lenniök (Halász Boldizsár: Ennek szükségét nem látom bel), az állam nem építhet úgy, mint egyes helysége. Másodszor, az nem szenved kétséget, hogy ha arról gondoskodunk, hogy egyes községek olcsó költséget kapjanak az iskolák építésére, azok hozzájárulva munkáikkal és segítve minden módon, az iskolák gyorsabban és sokkal olcsóbban is fel fognak állítani, mintha az ország vállalná ezt magára.

A mi a t. képviselőtársamnak azon indítványát illeti, hogy a népnevelési költségekre nézve legyünk tekintettel egyes vidékre, ez indítványt nem fogadhatnám el, mert méltóztatassanak elbinni, a dolgok természeténél fogva nem vidékekről lehet szó, hanem csak egyes helységekről, és a dolgok természete úgy hozza magával, hogy mindezek előtt azon helységekről kell gondoskodni, a hol iskolák nem léteznek; de egy különös vidéket jelezni ki jelen pillanatban azért nem tartom célszerűnek, mert épen Magyarországon nincs oly vidék, hol a népnevelés ügyében igen sokat ne kellene tenni, úgy hogy első időben tevékenységünknek egy szólni mindenüvé ki kell terjesztetnie. (Élénk helyeslés.)

Pulszky Ferencz pártolja Kállay indítványát, mert a népnevelésre nem lehet igen sokat költeni, hisz hogy erre a millió ftot elő lehet teremteni, deficit nélkül.

Jámbor Pál: Az egész neveléstudomány hiba, nézete szerint e kettőben fekszik: ugyanis a néptanító és a gymnasiumi tanító képeződék hiányában. Ezen hiányok mielőbbi pótlását kívánja, de továbbá még azt is, hogy legyenek jó tankönyvek, mert nem az a kérdés: kik tanítanak, hanem mit tanítanak; ezeken kívül óhajta még a tanítók feletti szigorú ellenőrzést.

Tisza Kálmán: következő indítványt tesz:

TÁRCZA.

Az érczhegység játékkészítő falvai.

I.

A zöld fenyvesek és kristály patakok közt egymást érik a forgó kerékmlévek; a magaslatokon és völgyekben számtalan gunyhó és ház áll szét-szórtan, melyekben szorgalmas, fürge kezek dolgoznak. Ezek a szászországi fa játékszerekészítő falvai, melyek a félvilágot látják el ilyenemű árukkal. A munkások sorsa még ma sem kellemes, hanem azért érdekes munkálkodásukat szemügyre venni.

1720-ban egy Frohs nevű egyén jött Neudorf határfaluba a hozzákezdett az esztergályozáshoz; példáját többen követték. Seifen-ben a bányászat, mely e vidék népét foglalkodtatá, fennakadt volt, s így kezdtek lakosai fajtékszereket készíteni; ma az e nemű iparral több mint egy mértföldön foglalkozik a népség, s abból éldegel az elszaporodott lakosság. A seifen heidebergi nagy egyházmegyében, néhány év előtt csak három házban: paplak, iskola és törvényszéki épület — nem foglalkoztak e mesterséggel. Sok családnak valamennyi tagja ezt üzi; sajátoságos látni, hogyan ülnek asztalaik mellett a kis gyermekek: karokat enyveznek a „férfiak” és „nők” törzsére s befestik azokat. Néhány év múlva több mértföldre beljebb az országban, már a havas alján, a Chemnitz közelében fekvő Waldkirchen és Grünheinen falvakban is kifejlett az új iparág.

A mint a játékszer-ipar mindinkább elterjedt, a készítmények finomságára és választékosságára is mind nagyobb gond fordítottat. Műn hajdan Neudorfból esztergályosok kezdtek: toll- és tüstök, fagombok és ehhez hasonló készítésre szorítottak. Nemsokára hozzáfogtak a játékszerek készítés-

„Tekintve a népnevelés ügyének első fontosságát, tekintve, hogy ez irányban mennyire hátra vagyunk; mondja ki határozatilag a képvis. ház, hogy midőn a cultus- és közokt. miniszter által a költségvetésben, a népnevelés érdekében a kívánt összeget megszavazza, egyuttal oda utasítja a nevezett minisztert, hogy azon összeg iránt, melyet a népnevelés előmozdítására még ez évben e célra meg kell fordítani, pótvajavaslatot terjesztessen a ház elébe, előre is biztosítván őt a ház felől, hogy az e célra szükséges összegeket megszavazni kész leendő.” (Élénk helyeslés.)

En részéről azt hiszem, hogy ez szabályszerű eljárás. (Elfogadjuk!)

Várady Gábor: Pártolja Tisza Kálmán és Irányi Dániel hat. javaslatát, s azon kérdéssel fordul a közokt. ügyérhez, hogy fordítottat az 1869. ben segélyezésre stb. szavazott 20,000 ft, Tanárky kimutatja, hogy ez összeg a megjelölt célra fordítottat.

Eötvös József br. vallás- és közokt. miniszter: Simonynak azt feleli, hogy a beérkezett statisztikai adatokat még nem volt képes kimerítő jelentésbe összeállítani.

Részéről sokkal célszerűbbnek tartja Tisza Kálmán indítványát, mert ebben kimondatik azon elv, hogy a ház mindazt, a mi haszonnal már befektethető, még kölcsön útján is kész előállítani; ez egy bizonytalan summa, és bizonyos meghatározott summát most mondani abszolúte lehetetlen is; hogy egy millió nem lesz elég, arról a t. házat előre is biztosíthatom; egyébiránt az csak póthitel útján lesz eszközölhető; ha egyszer tisztába jövünk arra nézve, hogy mely községek azok, melyeknek nincs az állam garantiájára szükségük, hogy ők maguk építsenek iskolát, és mely községek azok, hol ez nem elégséges, hanem a hol az államnak valósággal magának kell iskolát állítani. Én tehát bátor vagyok a t. házat kérni, méltóztatassék Tisza Kálmán képvis. társunk indítványát elfogadni.

Szóltak még többen.

A képviselőház ezután a pénzügyi bizottság ajánlata szerint elfogadja az egytörv. foglalt hármas rovatot s megszavazza az előirányzott 515 ezer forint.

Kállay Ödön visszavonja ezután indítványát s pártolja Tisza Kálmánét, mely egyhangulag el is fogadtatik.

A képviselőház ezután elfogadja még Irányi Dánielnek a tanítóképzőkre vonatkozó indítványát. A pesti angol hölgyek intézetének a 4000 ft évi segély nem adatik meg. A népnevelési lap hét nyelven kiadására megszavaztatott 28,500 ft.

Ülés vége d. n. 2 órakor.

A képviselőház ülése márcz. 2-án.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Mihályi Péter, Bujanovik Sándor.

A kormány részéről jelen vannak: b. Eötvös József, gr. Festetics György, b. Bedekovich Kálmán, Horváth Boldizsár, Lónyay Menyhért miniszterek.

A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése s több rendbeli kérvények benyújtása után

Wahrmann Mór következőleg interpellálja az igazságügyminisztert: Vajjon mennyire haladnak már az igazságügyminiszteriumban az előke-szülleti munkálatok egy büntető törvény, kereske-

séhez. Egy kereskedő mintákat hozott a németvási vásárról s ezek után csináltatott házi eszközöket: tányérvákat, tálcakákat stb.; így fejlett oda ez iparág, hogy a természet, az emberi élet, a lakás, élelem, foglalkozás, sőt a bohóságok is fából készült alakzatokban lettek kifaragva.

Ha a nagy gyárosok raktáraiba lépünk, az áruk sokasága és választékossága bámulatra ragad. Itt egész tömege áll a kis székáknak, zenélő szekrényeknek tánczó alakoknak, bubaszobák a legfinomabb butorokkal, konyhák főző kemencékkel, melyeken valóban lehet főzni és mindenféle házi- és konyha-eszközök fából és pléből; amott étkek, boltok: a konyha, pince és ház mindenemű szükségleteivel; majd színházak, táncz-termek stb. vannak magára halmozva. Más osztályokban roppant rétegekben állanak a skatulyák tele falvakkal, városokkal, kertekkel, vadászatokkal, major- és tyúk-házakkal, katonákkal, bányászokkal-emberi- és állat alakokkal, különböző nagyságban. Az ugynevezett Noé bárkájában több mint kétszáz-féle állatfajt találunk együtt, minden fajból egy párt, a melyeket valamelyik seifen-i gyerek, ki kora fiatalsága óta mindenféle állatokat faragott, készített és festett, s az ilyen gyermek oly jártos az állattanban, mint bármelyik tanára a zoológiának; a legkisebb részletekig ismeri a házi, mezei és erdei vadak és állatok alakjait, színezetét, úgy a forró égőv ragadozóit is.

A felső kerület gyártmányainak értéke évente csak 500,000 tallér; mégis képzelné alig lehet, mekkora árúcsikk-tömegek szállítanak a világ minden csok legkevesebb is polgárisult országai: az egész vámszövetség területére, Angliába, Franciaországba, Németországba, Amerikába és Ausztráliába.

Ha meggondoljuk, hogy az 500,000 tallér egyedüli jövedelme a játékszerekészítő-falvakkal, akkor látjuk, mily kevés jut abból az ezernyi lakosok közül egyre-egyre. Bár a nyersanyag na-

delmi törvény és csódtörvény alkotásában, és vajjon mikorra teheti az igazságügyminiszter úr kilátásba, hogy ezen törvényjavaslatok a ház elé terjesztetnek?

Közöltetni fog az igazságügyminiszter ural.

Kraljevic Benő horvátul beszél s következő interpellatit intéz a magyar kir. közlekedési miniszterhez: mikor fogja az alföld-fiumei vasút Eszék-től Sziszekig, illetőleg Károlyvárig terjedő vonalának építésére vonatkozó törvényjavaslatot ezen ház elébe terjesztetni?

Közöltetni fog az illető miniszterrel.

Csiky Sándor hosszas indoklás mellett hat. javaslatot terjeszt elő az egri vasúti szárnyvonal kiépítése iránt.

Ezen határozati javaslat kinyomatása a ház által elrendeltetik.

Napirenden van a vallás- és közoktatási miniszterium 1870. évi költségvetése részletea tárgyalásának folytatása.

Legelőször is az ötödik cím: „Ösztöndíjak és egyéb tanulmányi czélok” tételtet discussio tárgyává.

Ezen cím első rovata: Utazási ösztöndíjak, egyetemi, jogakadémiai és műegyetemi tanárjelöltek számára, 15,000 forint, minden vita nélkül elfogadtatik.

A második rovatra, mely a bécsi Theresianumra vonatkozik, a p. bizottság előadja azt jegyzi meg, hogy a miniszter a bizottság által ez intézet tekintetében tavaly kifejezett óhajtatásnak, mely szerint az itteni alap jövőre Magyarorszában volna hasznosítandó, még eddig eleget nem tehetett ugyan; de úgy fog e hiányon egyelőre is segíteni, hogy a Theresianumban levő helyek új egyénekkel nem fognak betölteni; ugyanazért az előirányzott összeget megszavaztatni ajánlja.

Váradi Gábor nincs megelégedve a p. bizottság előterjesztésével, ugyanazért következő hat. javaslatot terjeszt a ház elé: A képviselőház tudomásul vevén a vallás- és közoktatási miniszter úr azon nyilatkozatát, hogy a bécsi Theresianumban levő alapítványi helyek új egyénekkel nem fognak betölteni, utasítatik a vallás- és közoktatási miniszter úr, hogy a Theresianumban magyar alapjainak a többitől elkülönítése és jövőre az országban érvényesítése iránt a jövő 1871. évi költségvetés tárgyalása alkalmára javaslatot terjesztessen a képviselőház elé. (Helyeslés.)

B. Eötvös József vallás- és közoktatási miniszter: Ha a mult évi határozat ismételtetik, nekem ez ellen kifogásom nincs, mintán annak, hogy a határozat nem teljesített, főoka azon nehézség, melylyel egy ifyféle határozat teljesítése jár, oly helyen, hol a különböző természetű fundatciók vannak összeállítva egy intézetnek főtartására. Ide tartozik a báttaszéki uradalom, mely a magyar fundatit képezi; ide a zveteli apátság Ausztriában s egy pár más egyházi javadalom szintén Ausztriában; ide tartoznak a lajhántuli részről több privat alapítványok; ide szintén több magyarországi magán alapítványok is, melynek pl. a gróf Csáki Petronellé. Mindezen alapítványok jogi természetét megállapítani és egyáltalán az intézetnek mi módoni átalakítását vagy felosztását eszközölni, nem oly könnyű ügy, melyet azonnal, egy pár hó alatt teljesíteni lehetne. Hogy a legelőször szükséges meg legyen felelve, gondoskodtam és intézkedtem az iránt, hogy a mennyiben magyar

gyon olcsó s így abból 80—90% ék esik a munka-bérré, az egy árúcsikkért kapott díj ballatánul csekély. A gyárosok is csak az által nyerne, hogy nagy mennyiségben adják el árúkat; a nyereség azoké, kik darab száma árúlják e cikkek. A gyermekek, kik a karácsonyfák alatt talált játékszerekben gyönyörködnek, aligha sejtik, hogy szegény pájtásaik, kik e játékszereket készítik, a havasok közt eheznek: gyakran fekszenek le éhen, mert édes anyjuk, ki könnyelt szemekkel vágott nekik egy darabka kenyert, vagy elébük tett egy pár megszórt burgonyát — nem adhatott nagyobb adagot.

Ha az e falvából elszállított fa árúcsikkok roppant tömegét szemléljük, belátjuk, hogy minden egyesnek nagy mennyiséget kelle készíteni. E tömeges gyártást azonban csak a munka célszerű felosztása teszi lehetővé. A játékszerekészítés minden ágával külön külön munkások foglalkoznak; így vannak köztük: esztergályosok, asztalosok, metszők, papírmaché, vagy pléből dolgozó munkások, festők, csomagolók. De még e csoportulatok is számos alosztályra oszlanak. Így az egyik esztergályos csak abroncsokat, másik sakk-figurákat, vagy tokokat készít; egyik csak állatokat farag, másik fákát, vagy katonákat stb. Így az egyes munkások az éveken át üzött munkanemben hihetetlen biztonságot érnek el, s csak is így képesek rövid idő alatt oly nagy tömeget előállítani.

Lépünk a neudorfi esztergályos műhelybe, hol tokokat készítenek. Egyelőre, bizonyos fokig nagy rakást esztergályoznak, hasonló módon járnak el a finomabb elkészítésnél is. Mig ott valánk az esztergályos egészen elkészíté a tokot szemünk előtt. Egy acél eszközzel pillanat alatt kellő mélységre vágja ki az elővett „Achtel”-t, ez egy bizonyos hosszúságú és vastagságú fadarabka; most a vésőt a tok külsőjére illeszté, finom forgácsok repültek le róla, s a tok egyik fele kész vala; az

ifjak neveltetnek a Theresianumban, a gymnasiumi oktatás alatt a magyar nyelv, a magyar történelem és a magyar geographia kimerítőleg tanítás-sék, nem úgy, mint a mult időben tanítottat, hanem mint a magyar gymnasiumokban, kötelezett tantárgyként; azonkívül intézkedtem az iránt is, hogy a Theresianumban azon magyar növendékei, kik a jogi pályáig feljutottak, az utolsó két jogi évet nem Bécsben töltsék, hanem itt Pesten és e két esztendő alatt ellátásukat, mint stipendiumokat kapják, hogy itt folytathassák tanulmányaikat.

Ez volt, mit eddig legszükségesebb intézkedések tehettem.

A képviselőház elfogadja Váradi hat. javaslatát, egyszersmind megszavazza az ezen rovatra előirányzott 5,725 frtot.

A harmadik rovatnál, mely a nagy-szebeni Theresianumb arházára vonatkozik, szót emel

Váradi Gábor: Felszólítja a vallás- és közoktatási minisztert, hogy ezen arházb újraszervezésére nézve mielőbb terjesztessen a ház elé javaslatot.

Berzenczey László ezen intézet iránt több rendbeli felvilágosítást kér a minisztertől.

B. Eötvös József cultusminiszter: T. képviselőtársunk azt kérde, miért soroltatnak itt elő egyes pontozatok, melyekből a 22,650 frt alakul, mely pótlékul fizettetik? Erdélyországban különböző, egymásután következő fejedelmek részeit a tizedekből, részeit más fiskális jövedelmekből, egyes felekezeti intézetek számára tettek alapítványokat, s ezen alapítványok a leopoldi diploma által olyanoknak ismertettek el, melyeken változtatás többé nem történhetik. Ifyféle alapítványt tett Mária Terézia is, midőn t. i. a Theresianumbot alapítá, először 7,500 köből életet adományozott, másodszor a házassági díjakból, sorsjátékokból, tartományi alapítványokból, továbbá 2,000 köből életet; váltságdíjakból is tétettek alapítványok. Így alakult ezen alapítvány, melynek nagy része egyébiránt magánosok által hozott össze, úgy, hogy ezen valóságos alapítvány ép oly alapítvány, mint az erdélyi alapítványok nagy része. Hogy ez szász tulajdon lett volna valaha, arról szó sem lehet, mert ehhez a szász nemzet épen a legkevesebbet adott itt; a mennyire én tudom, alig fog valami előfordulni ez alapítványok közt, a mi a szászoktól ered. Ez is azon esetek közé tartozik tehát, melyben, mielőtt valamit határozni lehetne, előbb s mindenekelőtt a jogviszonyokat kell tökéletesen tisztába hozni, s ez itt annyival inkább szükséges, mert ez tisztán felekezeti intézet lévén, mint olyannal csak a jogviszonyok által határozható meg, vajjon ez egy organicsalható-e át, hogy az minden felekezetnek egyaránt szolgáljon. A mit tenni lehetett, azt ott is megtettem, s ez abban áll, hogy meggyőződésről, hogy a növendékek majdnem kizárólag székely fiúk, úgy, hogy az egész intézetben mindössze két gyermeket találtam, ki nem tud magyarul, s hogy mindössze 6 vagy 7 fiatal gyermek van, ki tud magyarul is, habár némely jobban, a többi nagyrészen székelyekből kerülve oda: én azonnal a német nyelv helyett, mely ez intézetben oktatási nyelv volt, a magyar nyelvet hoztam be. Egyébiránt azt mondhatom a t. háznak, hogy ezen intézet a maga körében valóban igen jótékony, mert mintegy 300 árva gyermek tartatik ott, úgy, hogy ezen intézetben valamit mozgatni addig, míg helyébe és pedig rögtön más intézetet nem állíthat-

ékítést egy eszközzé, hogy egy barna pácba mártott esethez érintett cserfedarab húzza a fekete, egy darab csin az ezüst karikákat; ép ily módon és ily gyorsan készült el a tok másik fele is. Hogy ama cserfedarab a fekete csikokat reá vonhassa a tokra, melynek füstölőnie kell az érintésre — a fadarabkáknak 2500-szor kell egy percz alatt megfordulnia. Egy derék esztergályos, a tokok mekkorasága szerint, egy nap 5—8 schock (egy schock = 60 darab) tokot készít el, a gyárosok egy schockért 34—60 fillért fizet. De ez még nem mind munkabér. A fadarabkákat hatvanát (schock) Csehoraságból veszi 5 fillérrel és 150 ily darabkákból („Achtel”) lesz 60 tok; e felett a víz által hajított esztergápadért is bizonyos díjat fizet a tulajdonosnak. Az ügyes esztergályos is meg van elégedve, ha hetenként 2—2½ tallért szerezhet; így keresek a játékcsináló másféle munkások is. A kereskedésben e tokok 3—5, sőt több filléren is elkelnek, de az érintett falvákban egy fillér az áruk; a ki jávorfa szivarszippákát hatvanát maga a gyáros is 60 filléren adja el.

Egy másik műhelyben egy öreg ember sakk-figurákat faragott. Kedvünkért félre tette a paraszto- tokat, néhány királyt készített. Ekkor győződünk meg arról, mily igazat mondott volt az államből-cselkedő Alba, midőn így szólt: sokkal könnyebb királyokat adni a világnak, mint a királynak egy világot szerezni. Az öreg munkás oly gúnyos ar- czot vágott, valahányszor egy fadarabkát dugott az eszterga orsójára s alig egy percz alatt, mint csinosan kifaragott királyt vette le róla. Ha ezek csak sakk-királyok is voltak, de saját kis területen bírnak annyi jelentőséggel, mint egy némely fejedelem az ő országában, sőt többel is, mert a sakkban a királylyal együtt áll és dől az ország is: a mi államainkban azonban csak a személy változik, a többi gépezet szokott munkáját foly- tatja.

vunk föl, absolute a lehető legveszélyesebb dolognak tartom, mert több száz szegény gyermek nevelése volna ezáltal veszélyeztetve. Kérem tehát a t. házat, ne méltóztatassanak ebben egyelőre változást tenni. (Helyeslés.)

Felszólal még Papp Zsigmond; a képviselőház megszavazza ezután az ezen rovatban előirányzott 22,650 frtot.

Elfogadják a kolozsvári elemi iskola rajztanodájának 5,250 frt; segély az erdélyi elemi iskoláknak összesen 10,452 frt; segély az ösztöndíj alapnak 1,882 frt; szegény tanulók segélyezésére 1,200 frt; 5 Goldberg-féle ösztöndíj, egyenként 126 frttal, összesen 630 frt; a kamarai járandóság hely. hitvallás evangélikus egyháznak és tanodának, s némely rom. kath. lelkészség számára 3545 frt; hallei ösztöndíjakra, összesen 18,202 frt. Ezen utóbbi rovat a rendkívüli szükségletbe tételt áll.

Simonyi Ernő: Bátor vagyok következő indítványomat a t. háznak elfogadás végett ajánlani: (Halljuk!)

„Indítvány: Utasítatik a vallás- és közoktatásiügyi miniszter úr, hogy az irodalom terén kiváló érdemeket szerzett, de elszegényedett hazai írók tisztességos, de mérsékelt évi jutalomban részesítése iránt javaslatot tegyen.”

A miniszter úr ismeri az irodalom körülményeit jobban, mint én; sokkal kompetensebb ember e részben javaslatot tenni a t. háznak, mint akárki más e háznál; én tehát távol tartva minden indokolást, megelégszem, ha a t. ház elvben elfogadja az indítványt, hogy a miniszter úr a ház elé javaslatot tegyen. (Helyeslés.)

Az indítványt a ház magáévá teszi; a miniszter urnak ki fog adni.

Következik a 6-dik, most már 5-dik czim. Közművelődési célok. Szükséglet. Magyar nemzeti muzeum.

Pulszky Ferencz jeles beszédében felhozza, hogy 1869. júliustól decemberig 62,000 ember látogatta meg a muzeumot. Kitűnik ebből mindenestre, hogy a muzeum most is bírja a nemzet sympathiáját. A mikor az intézethez jött, körülnézett. Azt sem tudtuk — ugymond — mivel bírnak és azóta elmúlt 10 hónap, és igen erősen dolgozunk és még most sem vagyunk készen az inventálásra. Ez természetesen, mert például a könyvtárnak rendezése még 1½ esztendő fog igénybe venni.

A mi ellenben kivihető volt, azon voltam, hogy az nagy részint kivitelessék.

Mindenekelőtt szükséges volt a személyzetnek nagyobb fizetést adni. Tudósok vannak a muzeumnál, t. ház, olyan tudósok, a kik egész életüket a tudománynak szentelik, és kiknek még sincs semmi előléptetésük, és mi volt fizetésük? annyi, mint egy concipistáé. Felszólítom a t. házat, nézzünk körül, van-e itt három is, ki azt hinné, hogy muzeumi őrnek való és ama derék fiának, a muzeum őrinek fizetésük csak olyan, mint egy fogalmazóé. Legelső teendőm tehát az volt, hogy ezen fizetések felemelését kérjem.

Szükséges volt továbbá, hogy egy pár segédhivatalnok alkalmaztassék, ez ellen sem volt kifogás. Kértem a megszerzési költségek emelését a könyvtárnál és a régiség gyűjteménynél; megadták a mit kívántam. Továbbá, mikor átvettem a régiségtárat, akkor vettem észre, hogy ott 40—50,000 érem van, mely még osztályozva nincsen, hanem zsákokba van kötve, melyekre rá van írva, hogy ennyi meg ennyi fekszik bennük. Az osztályozást végzi ugyan Römer Flóris, a derék osztályőr, de neki idejét a muzeum érdekében jobbra kellene fordítania, mintsem hogy leírja a nevet, a mire ugyan szükség van, de azt egy napi-díjnak is megteheti. Erre szintén kell egy pár 100 frt. Ezenkívül szükség van szakkönyvekre, mert ily könyvei az osztályőröknek nincsenek, és néha még a legszükségesebb szakkönyvek sincsenek arra, hogy valamit determinálni lehessen. Erre én előirányoztam 5,000 frtot, és azt el akartam osztani 6 osztályba 900 frttal; de ezzel az első évben egyáltalában nem segítünk a szükséges, mert pl. Mionnet, Cohen vagy más ily könyvek fölülte drágák. Azonban, ha az egyes osztályoknak csak 900 frtot adunk is, már a nagy könyvtár szaporítására nem marad semmi, pedig minden esztendőben igen gyakran megírtatik, hogy oly könyveket ajánlanak eladásra, melyek még nincsenek meg, de melyeket megvenni nem lehet, mert nincsen rá alap. A régiség-osztály gyűjteményének szaporítására csak 1,500 frtot kértem, mert akkor még nem tudtam, hogy körülbelül mit ajánlanak fel a muzeumnak megvásárlásra. Most februáriusban vagyunk, és ajánlottak már két nagy ezüst lemezt, melyet az alföldön négyet találtak; kettőt megvett Napoleon császár a saint-germaini muzeum számára 2,000 frankon; a másik kettőt a mostani tulajdonos — ki igen derék férfi — örvendek, hogy megvehetem, Egger Sámuel, felajánlotta nekünk azon feltétel alatt, hogy a muzeum veszi meg, mert másnak drágábban adná, 400 frttal. Találtak Vasme-gyében igen szép árpádkori csatort, mely a leg-szebbek közé tartozik, és 30 arany nehéz, ára 300 frt, nem akartam kibocsátani. Találtak Constantinus Xhonomachus koronájához — mely Nyitra megyében ásatott ki — egy új darabot; ezt ki nem bocsáthatom, minthogy a koronának többi részei már ná-

lunk vannak és ezen új darab kiegészítene a már meglevő kincset. Ez megint 200 frt. Azóta ajánlották Béla duxnak 120 érmét; Béla dux érme eddig a ritkaságokhoz tartozik, és ezen 120 darab közt van 80 olyan, a melyek külön mérettek, és mindegyik más-más. Ha ezt eladják, egyenként egy-egy darabnak ára 5 frt, ha kibocsátom, megveszik külföldön; hanem én azt kívánom, hogy az a magyar muzeumnak tartassék meg. Ebből méltóztatnak látni, hogy habár februárban vagyunk még csak, az 1,500 frtnak már végén vagyunk. (Dertültség.)

Mit fogok tenni a többi hónapokban. En remélhetem, hogy fognak hozni néhány ritka darabot, de hogy annyi legyen, és annyira összehalmozódna, az nem volt előrelátható, és így megint azon helyzetben vagyok, hogy e célra is többre volna szükségem. De hiszen nem oly nagy összeg, melyet kérek, mindazokra, melyeket előadtam; összesen 8,000 forint kellene. Meg fogom mondani egyenként minden egyes tételnél, hogy hol kérek többet, mind oly dolgokra, melyek valóban mellőzhetlenek.

Szónok ezután többek közt még a Nagy István-féle könyvtárról is tesz említést, melyből több munka megvételét is hasznosnak találja.

S miután a muzeum egyéb szükségzeiről is említést tett volt, kéri a házat, hogy a szükségletbe az előirányzott összegben kívül 9,000 forintot szavazzon meg. (Közhelyeslés.)

A képviselőház megszavazza a magyar nemzeti muzeum szükségletére előirányzott 67,757 frtint, továbbá a fedezetre összesen 26,690 frtot. A közművelődési célok második rovatánál: erdélyi muzeum.

Hodossin József: Hosszas indokolással azon indítványt terjeszti a ház elé, hogy az erdélyi, ugy az aradi népnevelési román egyleteknek egyenként 5,000 frt, tehát összesen 10,000 frt szavazzassék meg.

Ezen indítvány roppant nagy és éles vitát idézett elő, melyben résztvett: b. Eötvös József, Tisza Kálmán, továbbá Simonyi Ernő, ki egy indítványt terjesztett elő aziránt, hogy adassék segélyezés faj- és pártkülönbség nélkül mindarra, mi a közművelődési célnak megfelel.

Azután felszólalt még: Babes Vincze, Miletics Svetozár.

Jókai Mór határozati javaslatot terjeszt elő az iránt, hogy az országban segélyeztessenek mindannyi tud. egyletek.

B. Eötvös József ezt pártolja. Végül szözlöttak még: Zmeskál Zoltán, Patay István, Kvassay László, Paulini Tóth Vilmos, Hrabár Manó, Hodossy Imre és Uhlikar.

A képviselőház ezután elveti Hodossin és Simonyi indítványait, ugy szintén Jókaiét is, utóbbit 101 szavazattal 84 ellenében.

Ülés vége d. u. 1/2 3 órakor.

Sz. 2000 u. k.—1870.

Hirdetmény.

A főméltóság magyar királyi belügyminiszteriumnak folyó hó 18 diktól 1667-ik szám alatt kelt rendelete folytán ezennek közhírré tétetik, hogy az urbéri kárpótlásra vonatkozó való-sítási munkálatoknak befejezéshez közeledése, és a teljes végbejejeztetés tekintetéből az erdély-oroszági megyék és vidékek, nem különben az ugynevezett visszakapcsolt részek területén lévő községekben urbériiséget veszített, de e részbeni kárpótlási igényeik bejelentésével késedelmező föld-birtokosoknak, urbéri és dézma kárpótlási igényeik bejelentésére véghatáridőül folyó 1870 ik évi július hó 1-je tűzetik ki, mely határidő eltelte után beérkező bejelentések hivatalból vissza fog-nak utasítani: ide nem értetnek azonban azok, melyek még most az urbéri törvényszékek előtt állanak, mert ezekre nézve azon jog, hogy a jog-erejű ítélet kézbesítésétől számított 4 hó múlva bejelentethessenek, ezúttára is fentartatik. A magyar királyi földtermentesítési alapigazgatóság-tól. Kolozsvárt február 26. 1870. Gr. Péchy.

Felhívás.

A mult év folytán Kelet-Ázsiába útazott osztrák-magyar expedíció kereskedelmi osztályának vezetője Shangai városban osztrák a magyar áru mintákból kiállítást rendezett.

Egyfelől az ezen kiállítás iránt tanúsított általános részvét, másfelől azon óhajtat, hogy termé-nyünk minél terjedtebb módon ismertessenek Ja-pánban és Chinában, a mely országokkal éppen most kötött az osztrák-magyar birodalom kereskedelmi és hajózási szerződést, azon indítványt meríték fel, hogy hasonló áruminták küldessenek Hongkong részére is, a shangai és japáni gyűjtemények pedig egészítettessenek ki.

Hazai iparunkra nézve majdan tán fontos-sá válható ezen eszme való-sítása céljából alólirt ka-mara ezennel felhívja a kerületében lakó iparosokat és termelőket, hogy ha e mustra gyűjteményt készítményeikkel gazdagítani kívánának, küldeni szán-dékolt cikkeikről e kamarához tegyenek jelentést. A cikkek oda szállítását a mulgu kir. kereske-delmi miniszterium fogja eszközölni.

A jelentések f. hó végéig e kamarához jut-tatandók, a hol részletesebb felvilágosítást is sze-rezhetni.

A kereskedelmi- és iparkamara. Kolozsvárt, márczius 1 én, 1870.

UJDONSÁGOK.

== Kolozsmegye bizottmányi gyűlése f. hó 21-ikére hivatott össze. A közgyűlés főbb tárgyai: törvények kihirdetése, leiratok tárgyalása, nép-számlálási bizottság jelentése, bácsi járási szolga-bíró választása, keblti ügyek elintézése.

== Az iparos egylet folyó hó 20-án rendes közgyűlést fog tartani, mire az egylet tagjai tisz-telettel figyelmeztetnek. Kolozsvárt, 1870. mártius 10 én. Czako József, egyt. jegyző.

(—) Csath Kálmán minisiteri fogalmazó kö-zzelebről jegyzé el Császár Árpádine kiaszonnyt, Császár Ferencz érdemes elhunyt magyar írónk leányát.

(—) Egy szép 15 éves leányka állt a pesti törvényszék előtt, azzal vádolva, hogy egy ifjútól, ki őt szerette, 300 frtot lopott el; eleintén tagadá, de az alügyész rábeszélő szavaira zokogva vallá be: hová ásta el a pénzt, s igérte, hogy ez az utolsó rossz tette volt.

(—) A Verestoronnyi szorosnál közelebről egy igen szomorú eset adta elő magát. Egy Duleu Samu nevezett fiatal napszámos, ki egy román hajadont a napokban jegyzett el, a mult hó 20 án kecskét legeltetni akarván a határszálen egy ma-gas köszirtre hajította azokat fel; de a mint a te-tőre ért volna, a szirt órmáiról letekintvén megszé-dült, és a szerencsétlen a mélységbe zuhant alá.

== Előleges jelentés. Folyó 1870 ik év mar-tius 13 kán, vasárnap, a városi redoute-teremben délelőtt 11 órakor a honvédmeház és a felállít-andó felsőbb leány nevelő intézet javára az első jótékony célú felolvasás fog megtartatni. A fent nevezett célra négy felolvasás lesz rendezve, me-lyekben közreműködnek: dr. Császár Károly, dr. Encz Géza, gróf Eszterházi Kálmán, Finaly Hen-rik, Halmágyi Sándor, Herman Otto, Kovácsi An-tal, Köváry László, K. Papp Miklós, Sáni László, Szabó Károly, Szász Domokos, Szász Gerő, Sza-bó Samu, dr. Török Aurél sat. A 4 felolvasásra bérletdíjak: kőrszék 6 ft, számozott hely 3 ft, állóhely 1 ft 50 kr. Egyes felolvasásokra: kőrszék 2 ft, számozott hely 1 ft, állóhely 50 kr. karzat 20 kr. Bérleni és belépti jegyeket lehet váltani előre Demjén László és Stein János könyvkereske-désében, „Kolozsvári Közlöny” és „Magyar Pol-gár” szerkesztőségénél. Az egyes felolvasások rész-letes programját külön jelentések fogják hirdetni, a felolvasás napján.

— A helybeli „Hilária” dalegylet folyó hó 12-én a városi vigadó termében rendkívüli dales-télyt (bohóceztélyt) rendez. Felkértenek a t. cz.pártoló tagok jegyeiket e hó 11 és 12-én délutáni 3—6 óráig a „házi zenekör” helyiségében (bel-ki-rályutza gr. Bethlen Domokos-féle ház) átvenni; — megjegyeztetvén, miszerint ez estélyre a t. cz.pártoló tagok csak egy saját személyükre kiállít-tott belépti jegyet kapnak, ha azonban saját belépti jegyükön kívül még több jegyre volna szükségük, egy vagy két jegyet (de helyszükre miatt többet nem) 50 kr-ral válthatnak. A választmány.

(—) Városunkban az ügyvéd-egylet tegnap-előtt megalakult. Elölke Simon Elek, titkár Kövá-ry Mihály, pénztárnok Bodor Pál; Választmányi tagok: Tamási Sándor, Haller Rezső, Csulak Dá-niel, dr. Fischer Lajos, dr. Csávási Gyula, Feren-czi Miklós.

== A kolozsvári ev. ref. egyház-vidék köz-gyűlése f. hó 7-én, a Vadas lemondása folytán megírtult esperesi székre Szász Gerőt, s helyébe egyházmegyei jegyzővé Szász Domokost választotta meg egyhangulag.

== Minden jól rendezett városban kötelessé-gévé szokták tenni a fiakkerekeknek, hogy a meg-állapított árszabályt a kocsi belsejében függesszék fel és ez a tarifa csakugyan ott is van. Talán nincs miért elősorolnunk ez intézkedés előnyeit arra, hogy a tek. tanács s illetőleg a rendőrség váro-sunkat e részben is késedelem nélkül a jól ren-dezettek közé emelje.

== Tehát csakugyan nincsenek rablóbandák Kolozsmegye területén. A törvényszék befejezte már a nem rége Jegénye és Egeres közt történt, s éppen rablási birre vergődött casus alkalmából indított vizsgálatot, s talált: rablás helyett testi biztonság elleni kihágást, miért a gyanúsított két jegényei földmivest szabadon is bocsátotta. Igazuk volt e szerint tudósítóinknak, midőn a „rablás” elnevezés ellen tiltakoztak.

(—) Ebner Emil jeles vegyész kitűnő jó nyomda festéket fedezett fel, mely rendkívül fekete, ugy, hogy a most használatban levők mellette majdnem szürkének tűnnek föl, és levegő, vilá-gosság, vagy nyirkosság, sőt még a dörgölés sem változtat rajta. Főltalálója oly szert is talált, mi-által ezen festék a papírról teljesen kitűrölhető. Hasznos találmány a nyomdászatra nézt.

== Tolvaj humor. Császár Bálint képviselő-nek, mint tudjuk feltörték lakását, s több bolmiját elrabolták. Nemokára a tett után a meglopott kép-viselő egy levelet kap Budáról, melyben egy lap volt: „Cs. B. képviselő urnak kárpótlásul” felirat-tal, s rajta jól talált portraitit mindazon tárgyak-nak, melyeket tőle elloptak.

== Lakadalmat ültek Bécs egyik külvárosá-ban hushagyó kedden. Nagy számú társaság gyűlt össze, s a jökevény mindinkább fokozódott, midőn

éjjel után egyszerre csak azt veszi észre a meg-rémült fiatal menyecske, hogy férje, kívül néhány órával ezelőtt esküdtött meg, eltűnt. Pár pillanat múlva általános lett a lehangoltság, s nem volt az a szekrény, az a kuczkó, mely alatt s melyben ne keresték volna az eltűnt férjét. Mind hasztalan volt: a közlekedő utcákban is hiában hangzott a férj neve, nem válaszolt arra senki. A fáradsa-gos férjkeresést végre sem lehetett másként befe-jezni, mint hogy a fehérruhás, koszos menyas-szony két fehér nyakkendő, frakkos vőfélyével együtt a kapitányságra ment, s ott bejelenté a fiatal férj eltűntét. És csakugyan jó helyen járt, mert pár pillanat múlva karjai közt volt a szere-lem (és talán bor) ittas férj, kit a belvárosban fogtak el a rendőrök, mint ittas garázdalkodót. Hogy az ily viszontlátásnak mennyire örült a fi-at-al asszony? arról — hallgat a krónika.

— Nyilvános számadás. Mult hó 17-én Him-melstein Mór úr által a városi vigardában a rok-kant honvédek menháza javára rendezett tánczos és álarcos bálnak eredménye következő: Belépti s karzati jegyek jövedel-mezek összesen 281 frt — kr.

Költségek: A bizottmányi költségek a rendőri 9 frt 30 kr. díjjal együtt 47 frt — kr. Salamon zenekarának 30 frt — kr. A katonai zenekarnak vacso-rával együtt 31 frt 50 kr. Nyomatási költségek 34 frt 87 kr. A terem világítása, fűtése és szolgálat 88 frt — kr.

Összesen: 231 frt 37 kr. Marad: 49 frt 63 kr.

Ezen összeg fele a haszonbér-lő urat illetvén 24 frt 81½ kr.

Marad a menház javára 24 frt 81½ kr. mely összeget a haszonbér-lő úr kiegészített 25 frt — kr. Felülfizetésekből befolyt 39 frt 22 kr.

Az összes jövedelem te-szen tehát 64 frt 22 kr. és egy darab 11 frtot érő török aranyat, mely ösz-szeg egyuttal az alakulandó menház bizottmányi elnök Vidacs János urnak el is küldetik.

Felülfizettek és pedig: Taufer Gyula 1 frt, b. Bornemissza Leopold 2 frt, gr. Klebelsberg Otto 3 frt, gr. Bethlen Gábor 5 ft, Himmelstein Lajos 1 frt, Major Ferencz 22 kr, Taufer János 5 frt, Hermeli János 2 frt, Finaly Henrik 1 frt, Röddiger Armin 1 frt, Halmágyi Sándor 2 frt, Bia-sini Domokos 4 frt, Inczédi Sámuel 4 frt, Kiss Sándor 4 frt, Szabó Ádám 2 frt, Boér Kálmán 1 frt, Endes Gábor 1 frt, és Popini Nándor ur egy török aranyat.

Az ellenörkődő bizottmány.

KÜLFÖLD.

Páris, mart. 5. A „Gazette des Tribunaux” helyreigazítván a „Moniteur” jelentését, azt mon-dja, hogy az összes elfogott egyének kihallgattat-tak és szembesítettettek; az összeesküvés miatt el-fogottak nagy része megtagadott minden feleletet és nyilatkozatot.

A „Gaulois” jelenti: Montpensier hg. leirhat-lan lekezesés közt vonult be Madridba, hol állan-dóan fog maradni. E lap szerint Mon.pensier hg. trónjelöltége mindinkább nyer valószínűségben.

A „Journal des Débats”-nak egy madridi le-vele szerint, Don Carlos valószínűleg nemsokára elhagyandja Genf-et, hogy újabb kísérletet tegyen a spanyol határon átkelésre. Párthivei csak jel-adásra várnak tőle, hogy megkezdjék a harczt, mely — ugy látszik — heves leend. Az ellensé-geskedések mártius eleje előtt bihetőleg nem fog-nak megkezdődni. A baszk tartomány, Navarra, La Mancha s a két Castilia lesznek a mozgalom főszínhelyei, különösen Toledo tartománya. Azon-ban a carlisták ezen újabb kísérlete bizonyosan szintugy meg fog hiúsulni, mint az előbbiek; — mivel a szabadelvűek, progressisták s republiánus-sok egyenlően gyűlölik ama pártot; — s követ-kezőleg a ministerium minden nyugtalansági érzet nélkül szemléli a közös ellenség elleni hadkésztle-teket. Mind a mellett a jelen helyzet épen nem nyujt sok reményt az ügyek menetében való gyors javulásra, s különösen a pénzügyi kérdés napon-kint bonyolultabbá válik.

Flórencz, mart. 4. A baloldal az általa-nos szavazati vagy az állami alaptörvények tüze-tes megváltoztatását követeli. Sella közvetlenül a kamara megnyitása után akarja előterjesztetni a pénzügyi tervét.

Brüssel, márt. 4. Az „Ind. belge” a libe-rális párt kiváló tagjaitól felhívást közöl, mely a következőket követeli: a választási jog kiterjesztése, a kötelező közoktatás, adó- és hadügyi reform, a letelepedési, az egyházalapítványi és egyéb törvé-nyek revidisója.

A lapoknak azon hire ellenében, mintha Luxemburgban ujalag annexionalis demonstratiók merültek volna fel, — az itteni „Agence Havas-Bullier” biztosít, hogy ezen demonstratiók csak néhány külföldi munkás által idéztettek elő. A vá-rosek és szárazföld lakossága idegenkedik minden

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.
Mártius. 9-n: 5% Metaliques 100 frt 61.60.
5% Nemzeti kölcsön 80 frt 71.30. Kamat 61.60.
1860. Kölcseő 97.80. Bankrészvény 726. Hitel-
intézési részvény 200 frt 281.50. London 10 ft st.
100 frt. 23 1/2 kr 124.—. Értéket 121.—. Cs. királyi
arany 5.82.
Földfehermentesítési kötvények: Magyar 78.75.
Temesi 77.—. Erdélyi 75.50. Horv.-Slavon 84.—.
Tulajd. és felelős szerkesztő: **Sándor József.**

A honvédelmi m. kir. ministeriumtól.

NEVEZÉSEK

KARVÄY CYULÄNÄI

Wheeler és Wilson-gép № 2, minden készülékkel, jeles gyártmányú, különösen
zárószekrényvel 95 ft. o. 6. fehérmemű-varráásra ajánlható 90 ft. o. 6. ugyan

Howe-gép litt. C, legerősebb fajta, különösen cipész-munkákra alkalmas
110 ft. o. 6. ert.

Grover és Baker-lánczasztal-gép, nőzabók számára igen czélszerű
90 ft. o. 6. ert.

Singer-esaládi varrógép dírfasszal, minden készülékkel, különféle minőségben
95—120 ft. o. 6. ert.

Grover és Baker-duflatúzó-gép, kérfiszabóknak igen alkalmas 105 ft. o. 6. ert.

Kézi-varrógépek, egyfalonak és duflatúzó: 17—50 ft. o. 6. ert.

Eláru-itók különös jó feltételekben részesítettnek.

Az 1870-dik tavaszi időnyre is újból megérkeztek kereskedésembe C. PLACZ és FIA porosz királyi udvari szállítóktól, a valódi **Erfurti vetemény** ugy szintén **francia** és **honi gazdasági** vető-magvaim, melyek valódiságáról és csira képességéről anynyival is inkább kezeskedem, mivel azokat a legbiztosb helyekről hozattam meg tisztelettel:

(108) (3—3)

(20) (2-6)

A.) A betétekre nézve: 1. A betett pénzek biztosítására szolgál az inté-
100,000 forint alaptőkéje. 2. Tagságért valamint betéti könyvecskéért semmi díj s
fizetnek. 3. A betett pénz után 5 százalékos kamatot ad; még pedig a hó első felében t

ki lehet venni. 6. Az intézet jótékony és közhasznú célok, mint iskolák, szegény és betegpótlóak gyámolítása tekintetéből ezeknek tett ajándékokat és hagyományokat is elfogad, a szokott kamat halmozással növeli.

hivatalosan jegyezveinek. b) Arany és ezüst pénzre, a nyers érték erejéig. 2. I
számítól váltókat. 3. Vásárol erdélyi és magyarországi urbéri és más bárm
állampapirokat, s nagyobb vállalatok kötvényeit és zálogleveleit.

A takarékpénztár választmánya:
Gr. Eszterházi Kálmán, választmányi elnök

Nyavalyatörésben (Fallsucht) szenvedőket
 leül általi uton gyógyít a nehézkor valódi orvosa Dr. Killisch
 C. B. Linde, Mittelstrasse 16/6, Eddiscló 100 nál 43bb ny

(100) (3-3) (82) $\frac{10}{3}$ (5-12)

álló Lénárt Károly vendég-
lőisébe a bol színház nyári

lévő lakszobával és ebédlő
szobákkal minden hár fizet.

kereskedésében, *PEST*, Váci-út 58. szám, Balassa-féle ház közelében.

 Mindenféle lőhere, takarmányi répa, és egyéb velőmagvakat kíváncsra bizomány

Lenart Karoly-hal.

sz. ev. ref. fötanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.
gyűtemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BC

zett **olaj-festvény** raktáramat. Továbbá: **egy üveges ruganyos kocsi** nagyon olcsón eladó.

(115) (2-3)
Eladó kocsik.

teni, s az árak iránt is értekezhetni szent
egyházutezában a Kedves Alajos-féle ház
nál 474 szám alatt.

bal-
tte)
ppa.
nel

mezei
lóher
répa, c
... testy

10 / **VER** u. iai piro
raczk, s
ndi tak
nderma
WALD
fter, 11

(87) **F** **U** **E** **P** **E** **S** **T** **E** **R** **N**

(2 2)

helyrajzi, s 299 házi számú épületes tele
— szabad kézből — örökáron eladó. Érté-
kezhetni iránta szóval Kolozsvárt vo

(109) (3—*)
100,000 darab pengő ezüst tallér?

2 millió darab pengő ezüst tallér
fog kifizettetni felosztva
100,000, 60,000, 40,000, 30,000, 20,000, 16,000

4 o. é. frt. beküldése mellett egy egész.

Nyeremények és hivatalos húzási lajstromok a húzás után azonnal megküldetnek.

(104) (2-8)
Vajda-Szentiványon mintegy 10

(64) (5—6)
Valódi franczia Cognac

Egy palack ára 2 ft.
 " " " legalább 12 palack
 csomagolási költségétől 1 ft. 80 kr.

misan utánozni s árulni), hamisítatlan minőségben, Kolozsvártt Fölly és Hutflesznél (főtéren), M.-Vásárhelytt Fogarasi Demeternél Brassóban J. L. Hesshaimernél, Segesvártt

citrom-kenőcs, egyedüli szer a fagyóhójakok és ty
szem ellen, 1 tégely 50 kr.

Cluj-Napoca.